

יומא יז

משה שווערד

מסכת תמיד

לשכת בית הטלאים---צפונית מערבית

לשכת החותמות

לשכת בית המוקד

לשכה שעושין בה לחם הפנים

מסכת מידות---COUNTERCLOCKWISE

לשכת טלי קרבן-----מערבית דרומית

לשכה שהיו עושין בה לחם הפנים---דרומית מזרחית

לשכה שגנזו אבני מזבח-----מזרחית צפונית

לשכה שבה יורדין לבית הטבילה-----צפונית מערבית

מסכת תמיד לפי רב אדא---CLOCKWISE

לשכת בית הטלאים-----מערבית דרומית [ורק נראה מצד דרומית שהיא בצד צפונית מערבית]

לשכת החותמות-----צפונית מערבית

לשכת בית המוקד-----מזרחית צפונית

לשכה שעושין בה לחם הפנים---דרומית מזרחית

מסכת תמיד לפי הקושיא 'ממאי מדרמינן לחם הפנים אלחם הפנים'---COUNTERCLOCKWISE

לשכת בית הטלאים-----צפונית מערבית

לשכת החותמות-----מערבית דרומית

לשכת בית המוקד-----דרומית מזרחית

לשכה שעושין בה לחם הפנים---מזרחית צפונית

מסכת תמיד לפי רב אדא 'ומשנינן'---CLOCKWISE

לשכת בית הטלאים-----מערבית דרומית [ורק נראה מצד דרומית שהיא בצד צפונית מערבית]

לשכת החותמות-----צפונית מערבית

לשכת בית המוקד-----מזרחית צפונית

לשכה שעושין בה לחם הפנים---דרומית מזרחית

1. הערות-מהרב אלישיב

ת"ר כיצד מקריב חלק בראש אומר עולה זו אני מקריב וכו'. הנה לקמן כתבו התוס' דרב הונא שבא לומר דהני כהני שלוחא דרחמנא נינהו הרי שבא לאפוקי דס"ד דשלוחי דידן נינהו והיינו שיכול יחיד המקריב לעכב על כהן של אותו המשמר הקבוע עכשיו שיקריב בשבילו, עיי"ש.

[ולכאורה נראה דה"ה דיחיד שבא להקריב יכול לעכב נמי על כה"ג שיקריב בשבילו אי נימא דשלוחי דידן נמי ולפי"ז צ"ל דהאי עולה דכתיבא הכא בברייתא אין הכוונה לעולת יחיד דזה תלוי ביחיד המקריבו לפי רצונו אלא איירי כאן בעולת ציבור, ולפי"ז היה נראה דשפיר הא דנקטה הגמ' בחטאת זכות אכילה ולא נקטה בו זכות הקרבה דבחטאת כיון דשל יחיד הוא אין לו בו זכות הקרבה אלא כפי רצונו של היחיד המקריב ולא באה הברייתא לפשוט דינו של רב הונא דשלוחי רחמנא נינהו.

[ורק תקשה דהרי ברייתא נמי תני אשם ול"ש אכילה באשם ציבור וא"כ מ"ש להכה"ג שיטול חלק בראש, והרי תליא ההקרבה והאכילה בדעת הבעלים המשלח. (וי"ל דאה"נ, אלא דבל"ה למסק' הו' שלוחי דרחמנא, ולא חשו להוכיח מהברייתא כמו"ש התוס' לקמן.

2. ספר איזהו מקומן

ובחוקת היום נסתפק בגול הגר ובשדה חרמים ושדה שיוצא לכהנים כיוכל, אם דינם כקדשי המקדש או כקדשי הגבול.

בפניני רבנו הקהלות יעקב (סי' ט"ז) העיר מרדע לא נקטה הברייתא גם שנוטל מחלק הכהנים בקדשים קלים, כגון מחזה ושוק של שלמים ומן המורם מתודה ואיל נזיר, ועי' מש"כ בשמועת חיים (סי' ק"ו).

ג] כתב הזבח תודה (ד"ה לומר מטלת) דפשוט שיכול ליתן ממה שנוטל לכל מי דירצה, אלא שאפשר דדוקא אם נטל לאוכלה ולא שיקח כדי ליתן לאחר, וידוקדק מה שנקטה הברייתא "חטאת זו אני אוכל" ולא אמר "חטאת זו אקח".

ובערוך השולחן העתיד (קדשים פ"ג, יג.) נקט שיכול ליטול עבורו ועבור בני ביתו, אבל לא עבור כהנים אחרים.

כיצד נוטל חלק בראש אומר חטאת זו אני אוכל אשם זה אני אוכל ונוטל חלה משתי חלות וכו' :

א] חטאת ואשם שהן קרבנות יחיד נוטל הכל, משא"כ בקרבן ציבור נוטל מחצה - תוס' הרא"ש בשם הירושלמי.

וכתב הרמב"ם (נפיהמ"ט, וכן נהג' מלי המקדש פ"ג, יג.) דה"מ בקדשי המקדש, אבל בקדשי הגבול כגון תרומות ומעשרות וכדו', כהן גדול וכהן הדיוט נוטלין בשוה. ומקור הדין ציץ מהר"י קורקוס שם לתוספתא פ"ק דיומא ה"ה.

3. ספר איזהו מקומן

ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים אתאן לרבנן דאמרי לא שקיל פלגא -

בטעם הדבר שאינו נוטל מחצה אליבא דרבנן: פירשו תוס' (סו"ה ומדיו) משום דלא אורת ארעא שיהא הכ"ג נוטל כנגד כל אחיו הכהנים, ומשמע מדבריהם דרבנן נמי דרשי קרא כרבי, אלא דסברי דלאו דוקא מחצה לאהרן אלא קרוב למחצה וכמש"כ התו"י. וכע"ז כתב הגבורת ארי.

אולם הריטב"א מפרש דרבנן לית להו דרשא רבי, ואפשר דגמרא גמירי דנוטל כ"ג פחות מפלגא ולא ממשמעות דקרא, ועי"ש הערה 922. וע"ע גבורת ארי.

4. הערות-מהרב אלישיב

לר' יהודה דאמר נכנס נוטל שבע וכו' מעשר בעי מיפלג. הקשה הגבור"א הא כיון דלעולם היו צריכים לחלק את כל הי"ב נמצא דלכל משמר שייך ו' והשתא שמשמר הנכנס מקבל ד' הרי קיבל רק תוספת לחם אחד בשכר ההגפה ויש כאן י"א שצריכים לחלוק א"כ שכה"ג יקח ה' ומחצה דזה חציה, וא"כ גם לרבנן אליבא דר"י יטול ה' דבציר ליה להאי פלגא וכבר הוה ה' וליכא גוונא דד', והגיתם בקושיא.

והנה הריטב"א כתב שכר הגפת הדלתות פ"י ולא חשיבי ממנן החלוקה כלל כאילו אץ באין לחלוקה אלא עשר חלות בלבד. מבואר מרבירי דכיון דלפי החשבון מקבל תוספת לחם אחד הרי נגרע הוא מהשני זה הלחם, שקבעו כאן חז"ל שכר הגפה הוא שני לחם ולא דלחם אחת שמקבל הוא כאילו תוספת על ו' שיש לו אלא הכוונה שבכה"ג כל סדר החלוקה ע"פ תקנחז"ל הוא בצורה אחרת ושנים הוא מקבל בשכר ואינו בכלל חלוקה כלל וכלל. ולא כמו שהבין הגבור"א דכיון לעולם יש לו ו' הרי כשמקבל תוספת אחד הוא ורק הוא בשכר הגפה וא"כ אותו לחם השישי שמקבל הוא מדין חלוקה ולא מדין שכר ויבוא לכלל חלוקה של כה"ג אלא תקני"ה שבכה"ג סדר החלוקה הוא בצורה שרק י' חולקים ושאר הוא בשכר ודו"ק.

5. הערות-מהרב אלישיב

הא דאיכא משמר המתעכב וכו'. [הקשה הגבור"א דבשלמא כשלוקחים בשכר הגפת דלתות כיון דאינו בכלל החלוקה אלא משום שכר שפיר דאין לכה"ג חלק בו דיש לו חלק במה שחולקים ולא במה שלוקחים בתורת שכר. אבל הכא שנתנם למשמר המתעכב הרי מדין חלוקה הם נוטלים וזה הצורת חלוקה שתיקנו בהאי גוונא וא"כ למה לא יהא לכה"ג חלק בזה ג"כ כמו שיש לו חלק בכל חלוקת לחם הפנים וכמו שמצינו שבשבת שבתוך הרגל שכל המשמרות שרים ומ"מ כה"ג לוקח חציה.

✓ ותירץ הגבור"א דזה המחלק דשבת שבתוך הרגל דמה"ת יש לכל המשמרות חלק בו א"כ כל המשמרות כמשמר אחד וע"ז קאמרה התו' דכהן גדול לוקח חלק שוה כמותם. אבל במשמר המתעכב דמה"ד אין להם כלום וכמבואר ברש"י אלא דתיקנו חז"ל שיתנו להם מעט ויגרעו חלק הכהנים א"כ כי היכא דמגרעים מההדיוטות תקנו חז"ל שיגרעו גם מהכה"ג דמ"ש ואין זה בגדר תקנת חלוקה, ודו"ק.

וזה הכל שפיר לפירש"י בסוגין דמשמר המתעכב היינו משמר הנשאר מהרגל לשבת שאחריו והיה יום אחד בינתיים שהיה יכול לחזור לביתו תקנו לו חז"ל שנים מהחלות. אבל הרמב"ם פ"י בכל זה פ"י מחודש. וז"ל [פ"ד מתמידין ה"ג] חל יום אחד להפסיק בין השבת ובין יום טוב כגון שהיה יום טוב ראשון של חג בשני או יו"ט

6. ספר איזהו מקומן

לא קשיא הא דאיכא משמר המתעכב הא דליכא משמר המתעכב - רש"י מפרש דמשמר המתעכב הוא משמר הנשאר מהרגל לשבת שאחריו, שהיה יום אחד בינתיים שהיה יכול לחזור לביתו, ותקנו לו חז"ל שנים מהחלות. ✓ אולם הרמב"ם (פמו"מ ד. יג.) יש לו פירוש אחר בזה, עיי"ש. והראב"ד השיג עליו ופירש כרש"י, ועי' בנושאי כלים שם (כס"מ, רכ"ז), למ"מ, מהר"י קוקוס. וע"ע בהערות מן הגריש"א.

7. ספר איזהו מקומן

א"ה מאי רבי אומר לעולם חמש קשיא - עי' רש"י סנהדרין עב. ורשב"ם כ"ב (רש ענ): דהיכי דקתני 'קשיא' לא בטלו דבריו. וכ"כ הריטב"א כאן דהוא קשיא כל דהו, דיש לישב דתנא אחריתי דס"ל דליכא שכר הגפת דלתות הוא דנקט אליבא דרבי. [ועי' שיח יצחק]. ועיי"ש שפירש בדרך נוספת. וראה בהערות מן הגריש"א שתמה על דברי הריטב"א, ומש"כ לישבם. L

8. שו"ת תשב"ץ חלק א סימן קמב

לפי שראיתי הרבה בני אדם מגמגמין על מה שנהגו בכל קהלות ישראל בכל הדורות לתת פרס לחכמיהם ונתלים בזה במ"ש בזה הענין הרמב"ם ז"ל בפירושו למס' אבות (פ"ד מ"ה) על כן אחקור בזה הענין כאשר יראוני מן השמים ומהגמ' וממקומות אחרים אם הדבר הזה רשות או מצוה או חובה או יש שם נדנד עבירה ואני בטוח בכחן של ראשונים שנהגו לעצמן היתר בדבר זה שלא אכשל בדבר הלכה ושיתבררו ושיתלבנו הדברים בענין הספק הזה:

ואומר כי חובה על כל ישראל לפרנס דרך כבוד לחכמיהם ולדייניהם שתורתם אומנות' כדי שלא יצטרכו להתבטל ממלאכת שמים בשביל מלאכתם וכדי שלא ידלזלו בפני עמי הארץ מפני עניים ושינהגו בהם כבוד ושורש דבר זה יוצא לנו מן התור' ע"פ מדרש חכמים. **אמרו בפ"ק דיומא (י"ח ע"א) ובהוריות פ' כהן משיח (ט' ע"א) הכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בנוי ובכח ובחכמה ובעושר אחרים אומר' מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו וכבר הזכירו בתורת כהני' ובתוספתא דיומא ובילמדנו מעשה בפנחס הסתת שנמנו אחיו הכהנים למנותו כ"ג ומצאוהו חוצב אבנים בהר ומלאו לו אותו מחצב דינרי זהב. **וכן למדו מזה לתלמיד חכם שיכול ליטול מעצמו ממון שיתעשר בו ואין גנאי בדבר ... אבל הדברים נראין פשוטי' שזו מצוה על הצבור וחובה עליהם לכבד ת"ת שביניהם לפרנסם דרך כבודם וזה מנהג קדום מימות התנאים והאמוראים עד עתה** וזהו שבחה של תורה יותר משאר אומניות שכלם הם פוסקים בעת הזקנ' ובעליה' מוטלים ברעב והתור' גם עד זקנה ושיבה היא מחי' בעליה בכבוד כדאיתא בפ' בתרא דקדושין (פ"ב ע"א) דתני' התם ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תור' שכל אומניו' שבעולם עומדות לאדם בשעת ילדותו ולעת זקנתו מת מוטל ברעב אבל תור' עומדת לו לאדם בעת ילדותו ונותנת לו אחרית ותקוה בעת זקנתו בילדותו מהו אומ' וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרי' בזקנתו מהו אומר עוד יבוכו בשיבה דשנים ורעננים יהיו. **ומצינו שבימות הגאונים ז"ל היתה קופה מיוחדת לישיבות משלחין מכל הקהלות ממון קצוב לראשי הישיבות ותלמידיהם. מצינו כתוב בס' רב עמרם גאון בתחלתו ז"ל שגר לפניו רבנא יעקב בן רבנא יצחק כ' זהובים ששגרת לישיבה חמשה שלנו וחמשה עשר לקופה של ישיבה וצונו וברכנו אותך ברכות שיתקיימו בך ובזרעך ובזרע זרעך ע"כ ונרא' שרבנא יעקב כששגרם כך כתב לו בפיו שיתנו לו חמשה לראש ישיבה וט"ו לקופה שאל"כ אלא כך שלח שינתנו לראש ישיבה ולכל הישיבה מן הדין הי' יוכל/יכול/ רב עמרם ליקח עשרה זהובים וכמו שדרש ר' ע"כ בפ"ק דע"ז (י' ע"ב) והיתה לאהרן ובניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו ובפ"ק דיומא (י"ז ע"ב) איתה והכי קי"ל בפ' מי שמת (קמ"ג ע"א). אי נמי מנהג חסידות נהג בעצמו רב עמרם ז"ל שלא ליטול אלא חמשה זהובים אבל מ"מ מכאן נראה שמנהג הי' ג"כ בימות הגאונים ז"ל ליתד קופה של ישיבה וגם בימות האחרונים ז"ל מצינו זה המנהג מתפשט. וכתב הר' יהודה אלבר' גלוני ז"ל והביא בספר החשן סי' ט' ונהגו ברוב מקומות לעשות לב"ד קופה שפוסקין מזון ב"ד ופרנסם לכמה עול' בשנה ומגבין אותו בתחלת השנה או בסופה ואין בזה משום תורת שוחד ותורת אגרא כי הוב' על כל ישראל לפרנס דייניהון וחכמיהון ע"כ. גם בדורות שלפנינו עד דורינו זה ראינו הדבר ממשמש והולך ומנהגן של ישראל תורה היא וכ"ש שהדברים מפורשים בתלמוד ובמדרשות ואין בדבר ספק ונר' שהחכם עצמו יכול לתבוע חלקו בפיו והכי מוכחא היא דרבי אמי דפ' הזרוע (קל"ד ע"ב) כדלעיל ואפי' למישרי תיגרא ברישא אמרין בפ' קונם (ס"ב ע"א) דשרי ל' למימר צורבא מרבנן אנא שרי ל' תגראי ברישא שנ' ובני דוד כהני' היו מה כהן נוטל חלק בראש דכתיב וקדשתו לכל דבר שבקדושה אף ת"ח נוטל חלק בראש כ"ש בדבר שיש בו חיי נפש וכבוד תורתו שיש לו לתבוע בפיו ואין בזה משום יהורא כלל. והנה נתבאר צד אחד של חיוב בענין הזה והוא שהצבור חייבין לפרנס חכמי דורם לפי כבודם וכבוד תורתם וזה דבר תורה:****